

Кульчицький С.В., Мовчан О.М. Іноземна допомога голодуючим Україні. 1921–1923 // Політика і час, 2000, № 9–10.

О.М. Мовчан.

АМЕРИКАНСЬКА РУСЬКА НАРОДНА РАДА — організація закарпатських емігрантів у США (вихідців із Угорської Русі). Заснована 23 липня 1918 шляхом об'єднання у м. Гомстед (Хомстед, шт. Пенсільванія) двох організацій діаспори: «З'єднання греко-католицького руського братства» і «Зборів греко-католицького руського церковного братства». Очолив раду М.Чопей, секретарем призначено Ю.Гардоша. За своєю суттю була страховою організацією емігрантів. Від часу створення активно виражала й свою політичну позицію, особливо щодо визначення державно-правового статусу Закарпатської України після Першої світової війни. Політичну платформу сформульовано в меморандумі ради, складеному адвокатом Г.Жатковичем спеціально для вручення президенту США Т.В.Вільсону 21 жовтня 1918. Відповідно до меморандуму ставилася вимога, щоб «угорський народ визнали окремим і, якщо це буде можливо, цілком незалежним народом». У противному разі допускалось об'єднання з одним із сусідніх слов'янських народів на правах автономії. Якщо ж угорські кордони не змінюватимуться, то буде висунуто третій варіант — певна автономія у складі Угорщини. 26 жовтня 1918 рада вступила до «Центральноєвропейської демократичної унії» — союзу представників емігрантських осередків народів Центральної Європи на американському континенті. 12 листопада 1918 на своєму з'їзді у м. Скрантон (шт. Пенсільванія) вона висловилася за приєднання Закарпаття до щойно створеної Чехословаччини.

Літ.: Жаткович Г.И. Экспозе бывшего губернатора Подкарпатской Руси о Подкарпатской Руси. — Гомстед, 1921; Магочій П.Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848–1948). — Ужгород, 1994; Нариси історії Закарпаття. — Ужгород, 1995, т. 2.

В.В. Лемак.

АНАБАПТИСТИ (від грец. ἀναβαπτίζω — знову хресту) — послідовники протестантської секти, які заперечували хрещення немовлят і виступали за свідоме обрання людиною християнської віри в дорослому віці. Сприймаючи передусім Новий Заповіт, вони розглядали Старий лише як доповнення до нього. Від 1519 рух А. розгорнувся у Швейцарії, звідки поширився на Західну та Центральну Європу. Під проводом Т. Мюнцера А. брали участь у Селянській війні в Німеччині 1524 – 25. Протягом 1534 – 35 А. утримували владу в м. Мюнстері (Північна Німеччина), де провели ряд зрівнювальних заходів, спрямованих на побудову в місті “небесного Єрусалиму”. Після розгрому Мюнстерської комуні в 1535 радикальний напрям руху А. пішов на спад, в А. общинах почали переважати пацифістські ідеї.

На запереченні войовничого характеру програми діяльності А. базувалися ідеї Менно Сімонса (Нідерланди), звідки пішла назва секти менонітів. Їх віровчення базувалось на принципах відмови від застосування сили у боротьбі зі злом, військової служби, майнового зрівняння. Унаслідок переслідувань меноніти переселялися до Північної Америки, Російської імперії. На півдні України вони з'явилися 1789 і заснували свої перші вісім колоній. Поселення менонітів динамічно розвивалися у Катеринославській, Херсонській, Таврійській губерніях, відіграючи важливу економічну й культурну роль у житті Південної України. Протягом 1924 – 1939 члени цієї секти масово емігрували з Радянського Союзу.

Літ.: Smith C.H. The story of the mennonites. – Newton, 1950; Смирин М.М. Народная реформация Томаса Мюнцера и Великая крестьянская война. – М., 1955; Кулинич І.М., Кривець Н.В. Нариси з історії німецьких колоній в Україні. – К., 1995.

О.А. Іваненко.

АНГЛО-УКРАЇНСЬКІ КОМІТЕТИ, УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКІ КОМІТЕТИ – назва організацій різного політичного спрямування у Великій Британії 1910–30-х рр., які ставили за мету підтримувати і пропагувати ідеї українського руху.

Перший комітет (The Ukraine-British Committee) заснували у Лондоні в березні 1913 Дж.Раффалович, В.Степанківський, Ф.Барлетт і М.Меленевський. Він популяризував у Великій Британії досягнення української культури, а в Україні – англійської. Після виходу В.Степанківського зі складу комітету (літо 1913) керівництво очолив Дж. Раффалович. На початку Першої світової війни комітет прагнув забезпечити для українського руху симпатію й допомогу англомовних держав, хоча серед його членів існували розбіжності стосовно майбутнього України. Перестав існувати фактично після переїзду Дж. Раффаловича до США (листопад 1915).

1930 зусиллями прихильників П.Скоропадського В.Коростовця, Л.Тафнелла і М.Грегорі постав Англо-український комітет (Anglo-Ukrainian Committee) з метою збору коштів для підтримки гетьмана та ведення української монархістської пропаганди. Після реорганізації (26 квітня 1932) комітет очолив Л.Тафнелл. 1932–34 заходом комітету видавався часопис «Дослідник» («The Investigator»), у якому друкувалися статті прогетьманського спрямування. А.–ук. розпався фактично у березні 1934 після звільнення Л.Тафнелла з посади керівника. Розслідування діяльності комітету в британському суді (8–9 жовтня 1935) виявило фінансові зловживання його керівництва.

У лютому 1935 група політиків і громадських діячів (С. Мелоун, Е. Лінкольн, Р. Сітон-Вотсон) створила новий Англо-український комітет, який орієнтувався на демократичний табір в українському русі. До нього уві-